

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 2 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė), Donato Šerno (pranešėjas) ir Jūratės Varanauskaitės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal **atsakovo E. A.** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės E. A. ieškinį atsakovui E. A. dėl priteisto materialinio išlaikymo dydžio pakeitimo, išvadą teikianti institucija Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas ir draudimą priimti blogesni sprendimą, priteisto materialinio išlaikymo nepilnamečiam vaikui pakeitimą (padidinimą), aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo pakeisti Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. birželio 22 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. 2-2963-571/2017](#) iš atsakovo priteisto materialinio išlaikymo (mokant periodinėmis išmokomis po 120 Eur kas mėnesį nuo sprendimo priėmimo dienos iki vaiko pilnametystės) sūnui E. A., gim. (duomenys neskelbtini), dydį – padidinti jį iki 230 Eur.
3. Ieškovė nurodė, kad iš esmės pasikeitė vaiko poreikiai. Sūnus lanko darželį, įvairius mokamus ugdymo būrelius (robotikos, anglų, lego), padidėjo išlaidos drabužiams, avalynei, maistui ir kt. Sūnaus poreikiams patenkinti per mėnesį reikalinga 460 Eur. Ieškovei išlaikyti sūnų padeda jos tėvai. Ieškovė dirba mokytoja. Atsakovas, vengdamas tinkamai išlaikyti vaiką, oficialiai nedirba (nors faktiškai verčiasi individualia veikla, t. y. automobilių ratlankių tvarkymu, dirba nelegaliai), kad nebūtų galima nustatyti realiai jo gaunamų pajamų. Be to, atsakovas užsiima profesionalia žvejyba ir yra automobilių sporto dalyvis. Ieškovė nekilnojamojo turto, automobilių neturi, gyvena su sūnumi savo motinos bute.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Marijampolės apylinkės teismas 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies, pakeitė Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. birželio 22 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. 2-2963-571/2017](#) priteistą išlaikymo dydį, priteisė iš atsakovo sūnui E. A., gim. (duomenys neskelbtini), materialinį išlaikymą mokant periodinėmis išmokomis po 175 Eur kas mėnesį nuo 2021 m. kovo 24 d. (ieškinio padavimo dienos) iki 2022 m. sausio 1 d. ir po 195 Eur nuo 2022 m. sausio 2 d. iki vaiko pilnametystės, išlaikymo sumą indeksuojant kasmet Vyriausybės nustatyta tvarka, atsižvelgiant į infliaciją, nustatė, kad išlaikymo lėšas užufukto teise tvarkys ieškovė, paskirstė bylinėjimosi išlaidas.
5. Teismas nustatė šias aplinkybes: šalių sūnaus E., 5,5 metų amžiaus, poreikiai padidėjo. Vaiko mėnesio poreikiams patenkinti reikalinga 460 Eur suma (ugdydamas darželyje – 73 Eur, kanceliarinės priemonės – 10 Eur, būreliai – 14 Eur, drabužiai – 80 Eur, avalynė – 20 Eur, higienos priemonės, vaistai, vitaminai – 50 Eur, žaislai – 30 Eur, maistas – 120 Eur, pramogos – 50 Eur, komunalinės išlaidos gyvenamajai patalpai išlaikyti – 20 Eur). Atsakovas šių vaiko poreikių neginčijo, tik teigė neturintis pajamų jiems patenkinti. Ieškovė dirba mokytoja (duomenys neskelbtini) gimnazijoje, gauna 679 Eur dydžio darbo užmokestį. Taip pat ieškovė iš Marijampolės savivaldybės administracijos Piniginės paramos skyriaus gauna išmokas vaikui po 111 Eur nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2022 m. sausio 1 d., o nuo 2022 m. sausio 1 d. gaus po 70 Eur. Ieškovės vardu registruoto nekilnojamojo turto nėra, automobilio ji neturi. Ieškovė su sūnumi gyvena savo motinos bute, už jį moka komunalinius mokesčius, nuomos mokesčio nemoka. Po 2017 m. autoavarijoje patirtos kojos traumos atsakovo darbingumas šiuo metu yra 70 proc. Atsakovo vardu registruoto nekilnojamojo turto nėra, jis turi automobilį „Audi 100“. Kitų išlaikytinių atsakovas neturi. Oficialiai jis niekur nedirba, registruotas Užimtumo tarnyboje. Marijampolės rajono apylinkės teismo 2017 m. birželio 22 d. sprendimu iš atsakovo sūnui priteistos periodinės išmokos pervedamos kas mėnesį iš V. B. (atsakovo draugės, su kuria jis gyvena) banko sąskaitos. Atsakovo darbingumas,

lyginant su 2018 m. (buvo 55 proc.), pagerėjo (70 proc.). Atsakovas turi Marijampolėje itin paklausią automechaniko profesiją (tvarko automobilių ratlankius). Nutraukus šalių santuoką, pasak ieškovės, atsakovas verčiasi individualia veikla. Iš ieškovės pateiktų duomenų nustatyta, kad atsakovas savo „Facebook“ paskyroje reklamuoja profesionalias ratlankių restauravimo, taisymo ir kitokias paslaugas.

6. Įvertinęs atsakovo amžių, darbingumo pokyčius, tai, kad atsakovas iki eismo įvykio dirbo automechaniku, turi reikalingus įrenginius bei priemones, teismas nusprendė, kad atsakovo galimybės gauti didesnes pajamas savo profesinėje veikloje, nors ir dirbant nelegaliai, išaugo.
7. Teismas, atsižvelgdamas į ieškovei valstybės pervedamų išmokų vaikui dydį, nusprendė, kad atitinkamai mažintinas nustatytas vaikui kas mėnesį reikalingas 460 Eur išlaikymo dydis. Teismas nustatė, kad tėvų pareigos yra lygios, ir padarė išvadą, kad kiekvienam iš jų tenkanti išlaikymo dalis sudaro: nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2022 m. sausio 1 d. – po 175 Eur (349 Eur : 2), o nuo 2022 m. sausio 2 d. – po 195 Eur (390 Eur : 2).
8. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs atsakovo apeliacinį skundą, 2022 m. gegužės 26 d. nutartimi Marijampolės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimą pakeitė, naujai išdėstė sprendimo rezoliucinę dalį, priteisė iš atsakovo išlaikymą sūnui mokant periodinėmis išmokomis po 230 Eur kas mėnesį nuo 2021 m. kovo 24 d. (ieškinio padavimo dienos) iki vaiko pilnametystės, išlaikymo sumą indeksuojant kasmet Vyriausybės nustatyta tvarka, atsižvelgiant į infliaciją, nustatė, kad išlaikymo lėšas užufrukto teise tvarkys ieškovė, priteisė ieškovei iš atsakovo 1250 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, atlyginimo, taip pat 280 Eur išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.
9. Teismas nurodė, kad pagal 2020 m. spalio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 1114 „Dėl 2021 m. taikomo minimaliojo darbo užmokesčio“ nuo 2021 m. sausio 1 d. minimalioji mėnesinė alga neatskaičius mokesčių buvo 642 Eur, atskaičius mokesčius – 468,41 Eur. Taigi priteistino išlaikymo orientacinis dydis 2021 m. (ieškinio pateikimo metu) – 234,21 Eur (468,41 Eur : 2 = 234,21 Eur). Ieškovė prašė priteisti iš atsakovo mažesnę nei minimalioji mėnesinė alga išlaikymą sūnui (po 230 Eur), todėl, vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 28 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-273-969/2020](#) pateiktais išaiškinimais, neturėjo pareigos detalai įrodinėti nepilnamečio vaiko tokio dydžio poreikį. Įrodinėti, kad vaikui pakaks ir mažesnio dydžio išlaikymo, turėjo atsakovas, tačiau jis įrodymų nepateikė. Atsakovo argumentus, kad sūnaus poreikius visiškai patenkina 320 Eur suma per mėnesį, teismas pripažino deklaratyviais, konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas teisingai nustatė, jog vaiko išlaikymui reikalinga 460 Eur suma.
10. Spręsdamas dėl atsakovo turtinės padėties ir galimybių teikti išlaikymą, teismas nurodė, kad bylos duomenys patvirtina, jog atsakovas yra registruotas Užimtumo tarnyboje. Nors atsakovas teigia, kad nedirba, nes skauda koją, jis aktyviai dalyvauja socialinėje veikloje – priklauso (duomenys neskelbtini) komandai, yra (duomenys neskelbtini) klubo (duomenys neskelbtini) narys, be to, dalyvauja motosporto veikloje. Iš surinktų viešai prieinamų duomenų internete teismas nustatė, kad komanda (duomenys neskelbtini) kasmet dalyvauja Lietuvos sportinės (duomenys neskelbtini) žūklės čempionate. Pagal Lietuvos sportinės (duomenys neskelbtini) žūklės čempionato reglamentą tai aukšto meistriškumo sporto varžybos, atitinkančios Lietuvos Respublikos sporto įstatymo reikalavimus bei Lietuvos sportinės žūklės federacijos nutarimus. Dalyvaujant tokio lygio varžybose reikalinga speciali įranga, kitos priemonės.
11. Teismas pažymėjo, kad, savo iniciatyva pridėjęs prie bylos rašytinius įrodymus, pagrindžiančius atsakovo dalyvavimą sportinėje veikloje, nustatė šalims terminą nuomonei ir paaiškinimams dėl šių įrodymų pateikti. Atsakovui nuomonės nepateikus teismas nusprendė, kad labiau tikėtina, jog atsakovas, lygiomis teisėmis su kitu komandos nariu dalyvaudamas sportinėje veikloje, skiria savo lėšas šiai veiklai.
12. Atsakovo dalyvavimą sporto veikloje teismas įvertino ir jo fizinių galimybių aspektu, nurodė, kad dalyvavimas aukšto meistriškumo sporto varžybose, kurių vienas etapas nepertraukiamai trunka 72 val., akivaizdžiai reikalauja gero fizinio pasirengimo. Taigi atsakovas, teismo vertinimu, yra pakankamai sveikas dirbti fizinius darbus, atsakovo nurodyti jam nustatyti apribojimai (negalėjimas dirbti aukštyje, šaltyje ir pan.) nereiškia, kad jis negali dirbti pagal specialybę.
13. Teismas padarė išvadą, kad atsakovas, turintis paklausią automechaniko specialybę ir praktikos bei įrangą, taip pat pakankamai lėšų dalyvauti aukšto meistriškumo sporto varžybose, akivaizdžiai slepia savo turtinę padėtį, nurodydamas savo pragyvenimo šaltinį (kad tai pajamos, gautos pardavus surinktus plastikinius butelius) yra nesąžiningas. Be to, jis slepia ir savo galimybes dirbti, remdamasis jam nustatytu nedarbingumo lygiu. Teismas pažymėjo, kad jeigu asmuo piktnaudžiauja teise, teismas gali atsisakyti ją ginti (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 3.5 straipsnio 2, 3 dalys). Teismas konstatavo, kad atsakovas gauna ir gali gauti pakankamas pajamas, kad patenkintų visus savo sūnaus poreikius.
14. Teismas rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais 2020 m. gruodžio 2 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-495-1075/2020](#), nurodė, kad išmokų vaikams dydis ir mokėjimo tvarka keičiasi priklausomai nuo valstybės vykdomos politikos, jų tikslas – suteikti paramą tėvams, tenkinant vaiko poreikius, tačiau tai nereiškia, kad iš tėvų priteistinas išlaikymas privalomai turėtų būti mažinamas išmokų suma ir tais atvejais, kai tėvų turtinė padėtis leidžia tenkinti vaiko poreikius. Tokiu atveju valstybės mokamos išmokos galėtų būti skiriamos papildomiems vaiko poreikiams tenkinti, bet ne tėvų pareigos vykdymui kompensuoti.
15. Teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, netinkamai įvertinęs šalių pareigas teikti išlaikymą, atsakovo galimybes teikti išlaikymą, be pagrindo iš nustatytų vaiko poreikių sumos atėmė pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą vaikui teikiamos išmokos sumą ir taip apskaičiavo neteisingą atsakovui tenkančią materialinio išlaikymo sūnui dalį.
16. Teismas pažymėjo, kad pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką šeimos bylose vaiko interesų apsaugai skiriamas ypatingas dėmesys, įvardijant tai kaip viešąjį interesą, kurį turi ginti valstybė, o Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [CPK](#)) 376 straipsnyje įtvirtintas aktyvus teismo vaidmuo nagrinėjant šeimos bylas. Teismas nusprendė, kad šiuo atveju, nustačius, jog vaiko poreikiams patenkinti reikalinga 460 Eur, šalių pareigos išlaikyti sūnų lygios, atsakovas gauna ir gali gauti pakankamas pajamas sūnaus poreikiams patenkinti, yra pagrindas peržengti atsakovo apeliacinio skundo ribas ir priteisti iš atsakovo išlaikymą sūnui po 230 Eur kas mėnesį.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai

17. Kasaciniu skundu atsakovas prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutartį ir perduoti bylą apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, jei kasacinis teismas nenutrauks apeliacinio proceso [CPK 315 straipsnio](#) 5 dalyje įtvirtintu pagrindu. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 17.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 313 straipsnio](#) nuostatas, faktiškai priėmė naują sprendimą ([CPK 326 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkto tvarka), kuriuo pablogino atsakovo padėtį, nors ieškovė nebuvo pateikusi apeliacinio skundo.
- 17.2. Teismai netinkamai aiškino ir taikė [CK 3.192 straipsnio](#) 3 dalies nuostatas, nustatydami išlaikymo vaikui dydį. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė visapusiškumo, objektyvumo, teisingumo ir protingumo principus ([CK 1.5 straipsnis](#)), [CPK](#) 12, 185, 314 straipsnius, nes neatskleidė bylos esmės, neaptarė visų aplinkybių, nevertino atsakovo pateiktų rašytinių įrodymų arba juos vertino subjektyviai (neteisingai interpretavo duomenis apie atsakovo veiklą, jo galimybę dirbti), o ieškovės net neprašė pagrįsti savo reikalavimų, jos naudai neoficialiai rinko naujus įrodymus ir juos vertino.
- 17.3. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nesivadovavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-164-687/2020 pateiktais išaiškinimais, nepasisakė dėl vaiko poreikių, valstybės teikiamos paramos.
- 17.4. Pirmosios instancijos teismas pažeidė [CPK 315 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktą, nes nepagrįstai, nepatikrinęs atsakovo valios, priėmė atsakovo nepasirašytą apeliacinį skundą (kuris pasirašytas advokatės, atstovavusios atsakovui pagal sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos). Atsakovas persigalvojo ir neatvyko pasirašyti skundo. Apeliacinės instancijos teismas šio pažeidimo neištaisė, nepagrįstai nenutraukė apeliacinio proceso, pažeidė [CPK 315 straipsnio](#) 5 dalį.
- 17.5. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 320 straipsnio](#) nuostatas, peržengė apeliacinio skundo ribas, nepagrįstai priėmė dokumentus iš advokato padėjėjo. Teismas nepagrįstai 2022 m. kovo 17 d. nutartį siuntė tik ieškovei, taip užkirto kelią atsakovui pasisakyti apie neteisėtą būdu apeliaciniame procese iš (duomenys neskelbtini) draugijos surinktus ir vertintus įrodymus.
- 17.6. Teismas privalejo nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, nes turėjo išankstinį neigiamą požiūrį į atsakovą, nepagrįstai papildomai rinko duomenis, pažeidė [CPK 65 straipsnio](#) nuostatas.
- 17.7. Teismas pažeidė [CPK 56 straipsnio](#) 4 dalies, 60 straipsnio 1 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 34 straipsnio nuostatas, nes priėmė dokumentus ir priteisė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą už advokato padėjėjo pagalbą nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme. Advokato padėjėjas gali atstovauti tik pirmosios instancijos teisme ir tik turėdamas praktikos vadovo leidimą atstovauti konkrečioje byloje. E. M. ir partnerių advokatų kontoros EXPROMA advokato padėjėjas E. N. ieškovės interesams apeliacinės instancijos teisme atstovavo pažeisdamas įstatymą, neturėdamas leidimo ar pavedimo sutarties.
- 17.8. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai iš atsakovo priteisė didesnę išlaikymą sūnui, nei atsakovas sutinka mokėti (160 Eur). Taip pat teismas pažeidė [CPK 93 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintą proporcingumo principą, nepagrįstai iš atsakovo priteisė 85 proc. ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
18. Ieškovė atsiliepimo į atsakovo kasacinį skundą įstatyme nustatytu terminu ir tvarka nepateikė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribų

19. Kasaciniame skunde atsakovas argumentuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nesilaikė [CPK 313](#) straipsnyje įtvirtinto draudimo, priėmė procesinį sprendimą, kuriuo pablogino atsakovo padėtį, nors ieškovė nebuvo pateikusi apeliacinio skundo. Teismas taip pat pažeidė [CPK 320](#) straipsnio nuostatas, peržengė apeliacinio skundo ribas.
20. Apeliacinio proceso paskirtis – patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą ([CPK 301 straipsnis](#)). [CPK 313](#) straipsnyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismas dėl apelianto negali priimti blogesnio, negu yra skundžiamas, sprendimo ar nutarties, jeigu sprendimą skundžia tik viena iš šalių.
21. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad draudimas teismui priimti blogesnę sprendimą užtikrina apeliantui teisę apskųsti, jo vertinimu, neteisėtą pirmosios instancijos teismo sprendimą, nesibaiminant, kad apeliacinės instancijos teismas pablogins jo padėtį, palyginus su nustatyta pirmosios instancijos teismo sprendimu. Blogesniu gali būti pripažintas teismo sprendimas, kuris labiau varžo asmens teises, nustato jam daugiau pareigų ar pan. (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 1 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-242-684/2020](#) 47 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
22. Pagal teisinį reguliavimą nelaikoma blogesnio sprendimo priėmimu, kai sprendimas priimtas šio kodekso 320 straipsnio 2 dalyje nustatytu atveju ([CPK 313 straipsnis](#)).
23. [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje apibrėžtos bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribos – tai apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų

pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims.

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dėl [CPK 320](#) straipsnyje įtvirtinto reguliavimo yra išaiškinęs, kad jame išreikštas ir įtvirtintas visuotinai pripažintas civilinio proceso teisės principas *tantum devolutum quantum appellatum*, kuris, *inter alia* (be kita ko), reiškia tai, jog apeliacinės instancijos teismas turi tikrinti bei vertinti tik apskųstos pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą ir neturi tikrinti bei vertinti, ar teisėtos ir pagrįstos yra tos sprendimo dalys, kurios nebuvo apskųstos apeliacine tvarka; be to, apeliacinės instancijos teismas neturi savo iniciatyva išplėsti apeliacinio skundo argumentų sąrašo ir imtis analizuoti tokių argumentų, kurie apeliaciniame skunde nėra nurodyti (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 1 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-415/2016 21 punktą).
25. Tačiau Konstitucinis Teismas taip pat yra nurodęs, kad visuotinai pripažįstama ir tai, jog aptariamas principas nėra absoliutus, *inter alia*, tuo aspektu, kad apeliacinės instancijos teismas tam tikrais atvejais ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas. Tokios šio principo ribos – minėtos bendrosios taisyklės išimtys (beje, įtvirtintos daugelio valstybių civilinio proceso įstatymuose) – paprastai būna susijusios su būtinumu apsaugoti, apginti pamatines vertybes – viešąjį interesą, silpnesniosios ginčo šalies teises, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, pan. Tokias pamatines vertybes paprastai įtvirtina, saugo ir gina demokratiškos teisinių valstybių konstitucijos. Taigi principas *tantum devolutum quantum appellatum* savaime nesuponuoja, kad apeliacinės instancijos teismas turi būti apeliacinio skundo ribų varžomas taip, jog jo sprendimas būtų iš esmės neteisingas ir tai pažeistų konstitucines vertybes (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-311-415/2016 22, 23 punktus).
26. Kasacinio teismo praktikoje taip pat išaiškinta, kad [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtintas principas, jog apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, nėra absoliutus, yra šio principo išimčių. Vienas iš atvejų, kai apeliacinės instancijos teismas ne tik gali, bet ir privalo peržengti apeliacinio skundo ribas, – siekis apginti viešąjį interesą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-212-969/2020](#) 26 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
27. [CPK 179 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtinta teismo teisė rinkti įrodymus savo iniciatyva šio kodekso ir kitų įstatymų nustatytais atvejais, taip pat kai to reikalauja viešasis interesas ir nesiėmus šių priemonių būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai.
28. [CPK 376](#) straipsnyje įtvirtintas aktyvus teismo vaidmuo nagrinėjant šeimos bylas. Teismas tokiose bylose turi ne tik teisę savo iniciatyva rinkti įrodymus, kuriais šalys nesiremia, jeigu, jo nuomone, tai yra būtina siekiant teisingai išspręsti bylą ([CPK 376 straipsnio](#) 1 dalis), bet ir viršyti pareikštus reikalavimus, t. y. gali patenkinti daugiau reikalavimų, negu jų buvo pareikšta, taip pat priimti sprendimą dėl reikalavimų, kurie nebuvo pareikšti, tačiau yra tiesiogiai susiję su pareikšto ieškinio dalyku ir pagrindu ([CPK 376 straipsnio](#) 3 dalis), taikyti įstatymuose nustatytą alternatyvų asmens teisių ar teisėtų interesų gynimo būdą ([CPK 376 straipsnio](#) 4 dalis).
29. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad [CPK 376](#) straipsnyje įtvirtinta teismo pareiga savaime nereiškia teismo pareigos būti aktyviam visose šeimos bylose ar visų byloje pareikštų reikalavimų apimtini. Ši teismo pareiga turi būti derinama su asmenų procesinio lygiateisiškumo, rungimosi ir dispozityvumo principais ([CPK 6, 12, 13](#) straipsniai), todėl kiekvienoje byloje teismas turi teisę įvertinti faktines aplinkybes, sudarančias teisinį pagrindą teismui aktyviai veikti, tam, kad ši išimtinė taisyklė būtų taikoma tik konkrečioje byloje ar tokioje byloje pareikštų reikalavimų daliai ir netaptų privaloma visiems reikalavimams šeimos bylose (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-191-687/2019 86 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
30. Kai teismas *ex officio* (pagal pareigas) peržengia ginčo ribas, savo aktyvaus procesinio elgesio priežastis jis turi pagrįsti, motyvuoti, tinkamai ir iš anksto apie tai informuoti proceso šalis, priimdamas rašytinę arba žodinę nutartį ([CPK 290 straipsnis](#)), suteikti joms galimybę pateikti savo poziciją. Apeliacinės instancijos teismas turi pranešti dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, nurodyti nagrinėjimo, peržengus apeliacinio skundo ribas, teisinį pagrindą, suteikti teisę byloje dalyvaujantiems asmenims dėl to visa apimtimi pasisakyti (raštu arba žodžiu) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 1 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-212-969/2020](#) 26 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
31. Iš kasacine tvarka nagrinėjamos bylos medžiagos matyti, kad apeliacinės instancijos teismas 2022 m. kovo 31 d. priėmė nutartį, kurioje rėmėsi [CPK 179](#) straipsnio 2 dalies, 313 straipsnio, 320 straipsnio 2 dalies, 376 straipsnio 3 dalies nuostatomis. Teismas šioje nutartyje nurodė, kad apeliaciniu skundu atsakovas prašė pakeisti pirmosios instancijos teismo sprendimą, priteisti iš atsakovo nepilnamečio sūnaus išlaikymui po 160 Eur, o ieškovė prašė palikti nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą. Teismas vertino, kad bylos duomenys suponuoja pagrindą peržengti atsakovo apeliacinio skundo ribas, apie tai pranešant dalyvaujantiems byloje asmenims ([CPK 320 straipsnio](#) 2 dalis). Be to, teismas nusprendė prie bylos pridėti internete viešai prieinamus duomenis apie atsakovo laisvalaikio veiklas ir 2022 m. kovo 31 d. nutartyje nustatė šalims terminą argumentams dėl šių įrodymų pateikti.
32. Taigi teismas nusprendė, kad, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą dėl priteisto išlaikymo nepilnamečiam vaikui padidinimo ir gindamas viešąjį interesą (nepilnamečio vaiko interesus), turi veikti aktyviai, išeidamas už apeliacinio skundo ribų ir pridėdamas savo iniciatyva surinktus papildomus įrodymus, bei motyvavo savo aktyvų procesinį elgesį. Teismas taip pat iš anksto informavo proceso šalis apie ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų ir nustatė joms terminą savo pozicijai dėl teismo iniciatyva prie bylos pridėtų įrodymų pateikti. Ši nutartis išsiųsta ieškovei ir atsakovo advokatei (įteikta per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą (EPP)). Kasacine tvarka skundžiamoje apeliacinės instancijos teismo nutartyje konstatuota, kad atsakovas dėl teismo savo iniciatyva prie bylos pridėtų rašytinių jo dalyvavimo sportinėje veikloje įrodymų nuomonės nepateikė (nutarties 21 punktą).
33. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija atmeta kaip teisiskai nepagrįstus kasacinio skundo argumentus, kad teismas pažeidė [CPK 313, 320](#) straipsnių nuostatas. Teismas abiem šalims pranešė apie savo sprendimą veikti aktyviai dviem aspektais. Nors Kauno apygardos teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartyje nėra aiškiai įvardytas nagrinėjimo peržengus apeliacinio skundo ribas teisinis pagrindas, iš šios nutarties turinio atsakovas galėjo (turėjo) suprasti, kad pranešama apie teismo sprendimą išeiti už apeliacinio skundo ribų būtent išlaikymo vaikui dydžio (reikalavimų viršijimo) klausimu. Šalims buvo suteikta galimybė pateikti savo poziciją dėl teismo aktyvaus procesinio elgesio.
34. Atsakovas, be kita ko, argumentuoja, kad teismas apskritai nepagrįstai nagrinėjo jo apeliacinį skundą, nes šio skundo atsakovas nepasirašė. Jis ketino pateikti skundą dėl pirmosios instancijos teismo neteisingai paskirstytų bylinėjimosi išlaidų, tačiau paskutinę akinirką persigalvojo, o

advokatė dėl klaidos išsiuntė teismui atsakovo nepasirašytą procesinį dokumentą. Šiuos argumentus teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstus. Nėra pagrindo teigti, kad apeliacinį skundą pateikė tokios teisės neturintis asmuo ([CPK 315 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktas). 2022 m. sausio 4 d. priimtas Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos sprendimas dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo atsakovui. Sprendime nurodyta, kad pareiškėjas (atsakovas) prašo suteikti antrinę teisinę pagalbą dėl Marijampolės apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 20 d. sprendimo civilinėje byloje [Nr. e2-2294-301/2021](#) apskundimo. Tarnyba nusprendė teikti antrinę teisinę pagalbą dėl paminėto sprendimo apskundimo, parengti procesinius dokumentus, atstovauti apeliacinės instancijos teisme. Advokatei pavesta atsakovo vardu atlikti visus procesinius veiksmus. Atsakovas pats kasaciniame skunde nurodė, kad apie pasikeitusią valią jam atstovaujančios advokatės neinformavo. Iš kasacinio skundo turinio, atsakovo suformuluoto reikalavimo – perduoti bylą apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo – matyti, kad atsakovas suinteresuotas bylos išnagrinėjimu apeliacine tvarka, be to, tiek dėl išlaikymo sūnui dydžio, tiek dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo. Pažymėtina, kad atsakovas neprašo palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, nors kartu nurodo, kad buvo pakeitęs valią dėl šio sprendimo apskundimo.

35. Atsakovas kasaciniame skunde taip pat nurodo, kad jam nepagrįstai buvo užkirstas kelias pasisakyti, nes apeliacinės instancijos teismas 2022 m. kovo 17 d. nutartį siuntė tik ieškovei, o atsakovui, pažeisdamas šalių lygiateisiškumo principą, nesiuntė. Teisėjų kolegija nurodo, kad [CPK 316 straipsnio](#) 3 dalies nuostatos, kuriomis remėsi teismas, priimdamas aptariamą nutartį, įpareigoja teismą nustatyti terminą trūkumams pašalinti tam dalyvaujančiam byloje asmeniui, kuris pateikė konkretų procesinį dokumentą. Kauno apygardos teismo 2022 m. kovo 17 d. nutartimi teismas nustatė terminą būtent ieškovei atsiliepimo į atsakovo apeliacinį skundą trūkumams pašalinti. Proceso teisės nenustato teismui pareigos tokio pobūdžio nutartį siųsti ir kitai bylos šaliai (šiuo atveju atsakovui).

Dėl priteisto materialinio išlaikymo nepilnamečiam vaikui dydžio pakeitimo

36. Kasaciniame skunde atsakovas nurodo, kad nustatydami išlaikymo vaikui dydį teismai netinkamai aiškino ir taikė [CK 3.192 straipsnio](#) 3 dalies nuostatas. Apeliacinės instancijos teismas, atsakovo įsitikinimu, pažeidė visapusiškumo, objektyvumo, teisingumo ir protingumo principus ([CK 1.5 straipsnis](#)), [CPK](#) 12, 185, 314 straipsnius, nes neatskleidė bylos esmės, neaptarė visų aplinkybių, nevertino atsakovo pateiktų rašytinių įrodymų arba juos vertino subjektyviai (neteisingai interpretavo duomenis apie atsakovo veiklą, jo galimybę dirbti).
37. [CK 3.192](#) straipsnyje įtvirtinta tėvų pareiga materialiai išlaikyti savo vaikus. Dėl vaikams teikiamo išlaikymo formos ir dydžio tėvai gali susitarti ([CK 3.192 straipsnio](#) 1 dalis). Jeigu tėvai nesusitaria, nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, išlaikymo formą ir dydį nustato teismas sprendimu ([CK 3.194](#), [3.196](#) straipsniai).
38. Teismui sprendžiant dėl priteistino išlaikymo dydžio turi būti vadovujamasi [CK 3.192](#) straipsnio 2 dalyje įtvirtintais kriterijais – išlaikymo dydis turi būti proporcingas vaiko poreikiams ir tėvų turbinei padėčiai bei užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas. Materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turbinei padėčiai ([CK 3.192](#) straipsnio 3 dalis).
39. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad pagrindas apskaiciuoti vaikui reikalingą išlaikymą yra jo poreikiai. Orientaciniu kriterijumi, priteisiant vaikui išlaikymą būtiniesiems poreikiams patenkinti, pripažintinas minimaliosios mėnesinės algos dydžio išlaikymas, tačiau šis kriterijus taikytinas atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Visapusiškam vaiko vystymuisi turi būti tenkinami ne tik jo būtinieji poreikiai (maistas, apranga, higiena ir pan.), bet skiriamas dėmesys vaiko laisvalaikio, bendravimo, saviraiškos pomėgiams, lavinami gabumai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 28 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-273-969/2020](#) 20, 21 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
40. Bylose dėl vaiko išlaikymo nustatant vaiko poreikius tėvas (motina) neturėtų būti įpareigotas teikti detalius įrodymus (pavyzdžiui, pirminių čekius), pagrindžiančius ne didesnes nei minimalioji mėnesinė alga išlaidas vaikui. Tačiau tėvas (motina), įrodinėjantis didesnių ar mažesnių nei minimalioji mėnesinė alga išlaidų reikalaujančius vaiko poreikius, turi pareigą tai pagrįsti (žr. pirmiau nurodytos nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-273-969/2020](#) 22 punktą).
41. Pasikeitę vaiko poreikiai yra pagrindas teismui spręsti dėl priteisto išlaikymo dydžio pakeitimo. [CK 3.201 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyta, kad priteisto išlaikymo dydis gali būti padidintas atsiradus papildomoms vaiko priežiūros išlaidoms (vaiko liga, sužalojimas, slaugymas ar nuolatinė priežiūra).
42. Teismas, nagrinėjantis tokio pobūdžio bylą, t. y. dėl išlaikymo dydžio pakeitimo dėl pasikeitusių vaiko poreikių, turi atlikti išsamų visų teisiskai reikšmingų aplinkybių, įtvirtintų [CK 3.192](#) straipsnyje, taip pat [CK 3.201 straipsnio](#) 2 dalyje, vertinimą. Ieškinį grindžiant šiuo pagrindu, teismui išlieka pareiga, be kita ko, įvertinti ir šalių turtinę padėtį.
43. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismas negali priteisti vaikui išlaikyti daugiau, negu objektyviai leidžia tėvų turtinė padėtis, todėl kiekvienu konkrečiu atveju nagrinėdamas bylą dėl išlaikymo priteisimo ar jo dydžio pakeitimo teismas privalo nustatyti tėvų turtinę padėtį (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 2 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-164-687/2020](#) 28 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Tėvų turtinė padėtis turi būti vertinama, atsižvelgiant į faktinių aplinkybių visumą: tėvų gaunamas pajamas, turimą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, investicijas, sveikatą, išlaikytinių skaičių, taip pat tėvų elgesį, siekiant uždirbti, gauti pajamas vaikams išlaikyti. Nustatant vieno iš tėvų turtinę padėtį, vertintinas ne tik jo turimas turtas ir gaunamos pajamos, bet ir tai, kokių priemonių jis ėmėsi, kad gautų atitinkančias savo amžių bei profesines galimybes pajamas, iš kurių būtų teikiamas išlaikymas vaikams (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-491/2013](#)). Nors tėvų turtinės padėties kriterijus yra reikšmingas, kartu pripažįstama, kad jis nėra lemiantis sprendžiant dėl priteistino išlaikymo dydžio, dėl kurio sprendžina kiekvienu atveju individualiai įvertinant reikšmingas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 28 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-209/2013](#)).
44. Vertindamas tėvų turtinę padėtį, teismas turi atsižvelgti į prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principą ([CK 3.3 straipsnio](#) 1 dalis), lemiantį, kad visos abejonės dėl išlaikymo priteisimo, jo dydžio, formos nustatymo turi būti vertinamos vaiko interesų naudai. Jei yra pagrįstų abejonių dėl tikrosios tėvų turtinės padėties, jų gaunamų pajamų, teismas ją turi vertinti vaiko interesų naudai, t. y. laikyti, kad padėtis leidžia priteisti vaiko poreikius atitinkantį išlaikymo dydį. Sąžiningo ir rūpestingo asmens, kuris turi pareigą išlaikyti savo nepilnamečių vaiką,

elgesio standartai reikalauja imtis visų jam prieinamų priemonių, kad gautų pajamas, pakankamas vaikui išlaikyti. Kilus ginčui dėl tėvų turtinės padėties, įstatymo pareiga tėvams išlaikyti vaiką lemia pareigą teikti tikrosios jų turtinės padėties įrodymus. Šios kategorijos bylose turtinės padėties įrodinėjimo pareigą turi abu tėvai ([CPK 178 straipsnis](#)) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 8 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-195-915/2015](#) ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).

45. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs atsakovo nurodytas aplinkybes dėl kojos skausmų, dėl kurių jis nedirba, bylos duomenis, susijusius su atsakovo sveikata, veikla, kuria jis užsiima, fizinėmis galimybėmis, konstatavo, kad atsakovas yra pakankamai sveikas dirbti fizinius darbus. Atsakovo nurodyti jam nustatyti apribojimai (negalėjimas dirbti aukštyje, šaltyje ir pan.) nereiškia, kad jis negali dirbti pagal automechaniko specialybę, juolab kad ji paklausi ir atsakovas turi tiek praktikos, tiek reikiamą įrangą. Teismas padarė išvadą, kad atsakovas nesąžiningas, nes jis slepia ne tik savo galimybes dirbti, bet ir turtinę padėtį, nenurodo realaus pragyvenimo šaltinio. Teismo vertinimu, atsakovas gauna ir gali gauti pakankamas pajamas, kad patenkintų visus savo sūnaus poreikius, kuriems reikalinga 460 Eur per mėnesį. Nustatęs šias teisiskai reikšmingas aplinkybes bei konstatavęs, kad šalių pareigos išlaikyti sūnų lygios, teismas priteisė iš atsakovo išlaikymą sūnui po 230 Eur kas mėnesį.
46. Teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstus atsakovo argumentus, kad teismas nepasisakė dėl vaiko poreikių, netyrė ir nevertino aplinkybių, susijusių su atsakovo sveikatos būkle ir jo galimybėmis dirbti, nes juos paneigia skundžiamos nutarties turinys. Atsakovas iš esmės nesutinka su apeliacinės instancijos teismo atliktu bylos duomenų vertinimu, tačiau teisėjų kolegija pažymi, kad kasacinis teismas fakto klausimų nesprendžia, aplinkybių, susijusių su šalių turimine padėtimi, iš naujo nenustato ([CPK 353 straipsnis](#)). Įrodymų tyrimo ir vertinimo taisyklių pažeidimo nagrinėjamos bylos atveju teisėjų kolegija nekonstatuoja. Teismas, priešingai nei teigia atsakovas, papildomus įrodymus rinko ne ieškovės naudai, o vykdydamas pareigą būti aktyviam nagrinėjant šeimos bylą, vadovaudamasis prioritetingos vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principu. Teismas pagrįstai, nustatęs atsakovo nesąžiningumą bei piktnaudžiavimą, įvertinęs, be kita ko, priemones, kurių atsakovas pagal savo sveikatos būklę gali imtis tam, kad užtikrintų vaiko teisę į jo būtinųjų poreikių patenkinimą, priteisė atitinkamą išlaikymo dydį iš atsakovo.
47. Ankstesniame šios nutarties skyriuje teisėjų kolegija konstatavo, kad teismas pagrindė savo sprendimą veikti aktyviai viršijant atsakovo apeliaciniame skunde pareikštus reikalavimus ir savo iniciatyva pridėdamas įrodymus, bylos šalims pranešė apie ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų, pridėtas įrodymus. Taigi nėra pagrindo teigti, kad teismas negalėjo priteisti didesnio išlaikymo, nes atsakovas apeliaciniame skunde nurodė, jog sutinka mokėti mažiau, nei priteisė pirmosios instancijos teismas. Teismo sprendimas priteisti didesnį išlaikymą priimtas motyvuojant atsakovo turimine padėtimi, kuri, teismo vertinimu, leidžia priteisti po 230 Eur kas mėnesį sūnaus poreikiams patenkinti. Teisėjų kolegija pažymi, kad ir pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog ne tik vaiko poreikiai iš esmės išaugo, bet ir atsakovo darbingumas pagerėjo, išaugo jo galimybės gauti didesnes pajamas užsiimant savo profesine veikla, nors ir nelegaliai.
48. Atsakovas argumentuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nepasisakė dėl kasacinio teismo išaiškinimų 2020 m. balandžio 2 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-164-687/2020](#) ir aplinkybių, susijusių su valstybės teikiama parama vaikui.
49. Teisėjų kolegija nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, kaip matyti iš skundžiamos nutarties turinio, rėmėsi kasacinio teismo išaiškinimais dėl ne visais atvejais esančio pagrindo priteisiant išlaikymą vaikui atsižvelgti į atsakovo akcentuojamą aplinkybę – valstybės mokamų išmokų vaikui dydį. Teismas konstatavo, kad atsakovas gauna ir gali gauti pakankamas pajamas sūnaus poreikiams patenkinti, todėl pirmosios instancijos teismas be pagrindo iš nustatytų vaiko poreikių sumos atėmė pagal Išmokų vaikams įstatymą vaikui teikiamos išmokos sumą ir taip apskaičiavo neteisingą atsakovui tenkančią materialinio išlaikymo sūnui dalį.
50. Teisėjų kolegijos vertinimu, nustatytos šios bylos faktinės aplinkybės nagrinėjamo atveju nesuponuoja kitokios išvados. Nors byloje nustatyta, kad vaikui valstybė moka tam tikras išmokas, kurių dydžiu, pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, paprastai turėtų būti mažinamas viso vaikui reikalingo išlaikymo dydis ir tik po to nustatomos tėvų teiktino išlaikymo dalys (pirmiau nurodyta 2020 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-164-687/2020](#), 57 punktas), tačiau tai nereiškia, kad iš tėvų priteistinas išlaikymas visais atvejais privalomai turi būti mažinamas išmokų suma. Šiuo atveju šalių turtinė padėtis, kaip nustatė apeliacinės instancijos teismas, leidžia joms vykdyti savo pareigas visa apimtimi. Taigi nėra poreikio lengvinti tėvams tenkančią vaiko išlaikymo našą valstybės mokamų išmokų dydžiu. Valstybės mokamos išmokos galėtų būti skiriamos papildomiems vaiko poreikiams tenkinti, bet ne tėvų pareigos vykdymui kompensuoti.
51. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasacinio skundo argumentai neteikia pagrindo panaikinti ar pakeisti skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl išlaikymo vaikui priteisimo iš atsakovo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

52. Bendrąsias bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisykles reglamentuoja [CPK 93 straipsnis](#). Pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. [CPK 93 straipsnio](#) 5 dalyje nustatyta, kad jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą.
53. Priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose taikomos [CPK 98 straipsnio](#) nuostatos. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu (nurodyto straipsnio 1 dalis). Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio (2 dalis).
54. Apeliacinės instancijos teismas, nusprendęs pakeisti pirmosios instancijos teismo sprendimą bei tenkinti ieškovės reikalavimą, perskirstė ir bylinėjimosi išlaidas – priteisė ieškovei iš atsakovo bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme, atlyginimą.

Atsižvelgiant į kasacinės bylos išnagrinėjimo rezultatą (skundžiama nutartis iš esmės paliekama nepakeista), nėra pagrindo keisti tokių paskirstymų. Skundžiamos nutarties dalis, kuria ieškovei iš atsakovo priteistas 1250 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, paliktina nepakeista.

55. Atsakovas kasaciniame skunde argumentuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai ieškovei iš atsakovo priteisė bylinėjimosi išlaidų advokato padėjėjo pagalbai apmokėti bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme atlyginimą. Atsakovas nurodo, kad teismas pažeidė [CPK 56 straipsnio](#) 4 dalies, 60 straipsnio 1 dalies 4 punkto, Advokatūros įstatymo 34 straipsnio nuostatas, nes priėmė dokumentus ir priteisė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą už advokato padėjėjo pagalbą, nors advokato padėjėjas gali atstovauti tik pirmosios instancijos teisme ir tik turėdamas praktikos vadovo leidimą atstovauti konkrečioje byloje. E. M. ir partnerių advokatų kontoros EXPROMA advokato padėjėjas ieškovės interesams apeliacinės instancijos teisme atstovavo pažeisdamas įstatymą.
56. [CPK 56 straipsnio](#) 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad fizinių asmenų atstovais pagal pavedimą teisme gali būti advokatų padėjėjai, turintys jų praktikai vadovaujančio advokato rašytinį leidimą atstovauti konkrečioje byloje. Atstovais teisme negali būti asmenys, kuriems tokią teisę riboja įstatymai ([CPK 60 straipsnio](#) 4 punktas).
57. Advokatūros įstatymo 34 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad advokato padėjėjas turi visas šiame įstatyme nustatytas advokato teises ir pareigas, išskyrus narystę Lietuvos advokatūroje bei proceso įstatymuose nustatytus apribojimus. Advokato padėjėjas turi teisę atstovauti kliento interesams teismuose tik tuo atveju, kai yra rašytinis advokato (praktikos vadovo) leidimas atstovauti konkrečioje byloje, o atstovauti kitose institucijose – rašytiniu advokato (praktikos vadovo) sutikimu. Advokato padėjėjas gali atstovauti tik pirmosios instancijos teismuose ir tik po to, kai Lietuvos advokatūra patvirtina jo vienerių metų praktikos atlikimo ataskaitą.
58. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įstatymas draudžia advokato padėjėjui atstovauti byloje dalyvaujančiam asmeniui apeliacinės instancijos teisme. Advokato padėjėjas neturi teisės atstovaujamojo vardu apeliaciniame procese atlikti jokio procesinio veiksmo, už kurį turėtų būti atlyginama pagal [CPK](#) 98 straipsnį (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. sausio 26 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-6-611/2023](#) 37 punktą).
59. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai ieškovei iš atsakovo priteisė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą už advokato padėjėjo (nutarties 39 punkte nurodyta, kad už advokato) teisinę pagalbą parengiant atsiliepimą į apeliacinį skundą. Ieškovei iš atsakovo bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimas nepriteistinas, atitinkama skundžiamos nutarties dalis panaikintina.
60. Atsižvelgiant į šios bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme rezultatą (atsakovo kasacinis skundas iš esmės atmestas), ieškovė neturi pareigos atlyginti bylinėjimosi išlaidas, patirtas už atsakovo kasacinio skundo surašymą. Ieškovė atsiliepimo į atsakovo kasacinį skundą nepateikė, todėl klausimas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo jai priteisimo nesprendžiamas.
61. Kasacinis teismas išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatyrė. Be to, atsakovas atleistas nuo bylinėjimosi išlaidų valstybei mokėjimo.
62. Atsakovo kartu su kasaciniu skundu pateikti dokumentai grąžintini jį padavusiam asmeniui. Primintina, kad kasaciniame procese draudžiama rentis naujomis aplinkybėmis ir naujais įrodymais, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme ([CPK](#) 347 straipsnio 2 dalis). Teismo nagrinėjimo dalyką kasaciniame teisme lemia kasacinio skundo ribos, o apskųsto teismo sprendimo teisėtumas tikrinamas tik teisės taikymo aspektu ([CPK](#) 353 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Naujų įrodymų priėmimas ir jų vertinimas kasaciniame procese negalimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 347 straipsnio 2 dalimi, 353 straipsniu, 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2022 m. gegužės 26 d. nutarties dalį, kuria ieškovei E. A. (a. k. (duomenys neskelbtini)) iš atsakovo E. A. (a. k. (duomenys neskelbtini)) priteistas 280 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimas, panaikinti.

Kitą nutarties dalį palikti nepakeistą.

Prie kasacinio skundo pridėtus dokumentus grąžinti jį padavusiam asmeniui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Sigita Rudėnaitė

Donatas Šernas

Jūratė Varanauškaitė